

PORAZIĆ (904) *vb pf*

o jasne; w *inf* -ra- (38), -rã- (2); -ra- : -rã- *BielKron* (4:1), *Mącz* (12:1); w *imp* -rã-; w pozostałych formach -ra- (813), -rã- (16); -ra- : -rã- *Leop* (40:1), *BibRadz* (28:1), *BielKron* (452:8), *BielSpr* (23:1), *BudBib* (29:1), *SkarŻyw* (12:2), *ArtKanc* (5:1), *KlonKr* (6:1).

inf porazić (41). ◇ *fut* 1 *sg* porażę (4). ◇ 2 *sg* porazisz (9). ◇ 3 *sg* porazi (25). ◇ 1 *pl* porazimy (1) *RejPos*, porazim (1) *BielKron*. ◇ 2 *pl* porazicie (3). ◇ 3 *pl* porażą (5). ◇ *praet* 1 *sg* m poraziłem, -m poraził (3). *f* -m poraziła (1). ◇ 2 *sg* m poraziłeś, -ś poraził (5). *f* -ś poraziła (3). ◇ 3 *sg* m poraził (439). *f* poraziła (10). *n* poraziło (4). ◇ 1 *pl* m *pers* poraziliśmy, -smy porazili (5). ◇ 2 *pl* m *pers* -ście porazili (2). ◇ 3 *pl* m *pers* porazili (199). *subst* poraziły (4). ◇ *plusq* 3 *sg* m był poraził (15), poraził był (1) *KmitaSpit*. ◇ 1 *pl* m *pers* -smy byli porazili (1). ◇ 3 *pl* m *pers* byli porazili (1). ◇ *imp* 2 *sg* poraż (4). ◇ 2 *pl* porażcie (1). ◇ *con* 1 *sg* m bym poraził (1) *BielKron*, bych poraził (1) *RejPos*. ◇ 2 *sg* m byś poraził (1). *f* by poraziła (1) *RejPos*. ◇ 3 *sg* m by poraził (6). *f* by poraziła (2). ◇ 2 *pl* m *pers* byście porazili (1). ◇ 3 *pl* m *pers* by porazili (2). ◇ *con praet* 3 *sg* m by był poraził (1). ◇ *impers praet* poraż(o)no (22). ◇ *con* by poraż(o)no (3). ◇ *part praet act* poraziwszy (76).

Składnia dopełnienia sprawcy przy impers: porażono przez kogo (1) *LeovPrzep*.

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI – XVIII w.

1. Zadać klęskę, rozgromić, pokonać w walce, zwyciężyć; *profligare Miech, Mącz, Modrz, Calag; deicere Vulg, PolAnt, Modrz; pugnare Miech, PolAnt; superare Miech, Modrz; prosternere HistAl, Vulg; caedere, percutere, perimere, persequi Vulg, PolAnt; conflictare, configere, obruere Miech; interficere, occurrere Vulg; conterere, disperdere, incidere, occidere, ruere PolAnt; expugnare, indipiscere Mącz; devincere Modrz [w tym: kogo, co (żywotne) (846)] (857) : BierEz Q, P4v; Iuhrowie [...] w pierwszym pothkaniu Słowiany porazili. *MiechGlab* 60, **v, 30, 31, 39, 69; *RejPs* 201v; *LibLeg* 11/77v; *RejJóz* L5; *HistAl* B8, L5; *LubPs* gg6; Tegofz też czáfu poráził Dawid Adárezerá Krolá Sobá *Leop* 1.Par 18/3, *Num* 21/35, *Deut* 1/44, *Ios* 12 arg, 12/1, 6 (19); (nagł) Eudámidás Lákońki. (–) TE_n gdy Perfy poráził/ potym z Mácedony/ Szukał prętko przymierza *RejZwierz* 26v, 6, 14, 23v, 24v, 25v (10); Názáiu_ntrz tedy rozšzykował Saul lud ná trzy hufy/ y wtárgnął wpuł obozu przed świtániem/ á poráził Ammonity *BibRadz* 1.Reg 11/11, 18/7, 2.Reg 8/10, 18/8, 1.Par 18/2, 3 (14); Iorám prošíł krolá Iozáfát przeciw iemu [królowi Moabskiemu] o pomoc. Obiecał to vczyńić/ poráżili ie [...] / y oblegli fáme_no w mieście *BielKron* [85²]; przeciw nieprzyiacielom swoim wšyfcy wyfzli/ poráżili ie y fkročili ich pychę. *BielKron* 107v; Auguštus/ to iešt od wiezdzby/ ab augurando/ ábowiem wiedzyał kiedy miał porázić álbo štráćić bitwę *BielKron* 131v; pobili y poránili Turki ledwo ich kilko vćiekło/ przyškokczyło ich wícey bili fie fniemi oni chłopi iż ie poráżili *BielKron* 247; Widzác Máchomet iż Skándenbergá zbroią niezwyćięży/ wymyšlił nań infzą drogę/ áby go thák chytro poráził *BielKron* 253; Kumowie/ vpátrzywšy potym šwoy czás rzućili fie ná Węgry y poráżili ie. *BielKron* 302v, 8v, 10v, 11v [2 r.] 25, 31v (237); Stragem hostium facere, Porazić. *Mącz* 113d, 78c, 130c, 168d, 209b; *RejAp* 94; one Niemkinie/ ktorych był męże Márius poráził/ gdy nie mogły tego odzierzeć/ iżby ná šwobodzie pánnom zakonu Veštáe šłużyły [...] fámy fie pozábijály *GórnDworz* Z6; *RejPos* 39v; Bog miłofierny widzác zátroženie ich/ rofkazał im powiedzieć/ iż fie nic nie boycie/ bo ia poydę przed wámi/ á bez štráchu poráżicie ty narody *RejZwierc* 257, 145, 149v, 163v; *BielSpr* 3v, 37v [2*

r.], 39, 39v [2 r.], 42 (19); *BudBib Ex* 12/13, *Judic* 1/5, 8/11, 1.*Reg* 18/27, 23/2 (13); te⁸⁰ [fortelu] używa Turek ale y Rzymianie gdi porażili Atilę krolá Węgierkie⁸⁰/ y iákie⁸⁰ fortilu vžili *MycPrz* II B4, C2v, C3; *PaprPan* O2, S3, Dd2, Ee4v, Hh3v; *ModrzBaz* 113v; *SkarŻyw* 484, 559; Názáiutrz Krzyżacy wracáiąc fię przyfli do laffu Winfze rzeczonego/ gdzie ich Sudowitow trzy tyfiące dogonili/ ále y tych Brácia poráziwfiży mężnie rozgromili *StryjKron* 300, 51 [2 r.], 66, 100 [2 r.], 130, 185 (28); *KochJez* B3; *BielSjem* 29; *PaprUp* Cv; *ActReg* 182; *OrzJan* 76; Turcy Ludwiká Królá poráził *SarnStat* 348, 4v; *KlonKr* C2v, C3, D3, E4v; Iáko Lokietek/ kiedy lud w Prusiech máięcy/ Poráził był krzyżakow czterdzieści tyfięcy. *KmitaSpit* C4v.

porazić komu (13): obleżeńcy [...] Ityłu vderzyli ná woysko Skánderbergowo poráziłi mu pięć thyfiąc niepošpolitych rycerzow *BielKron* 252, 57, 126, 166, 178, 242v (11); O nędzni niebožátká/ nierowno to wam pewnieyfiży á lepfzy wodz obiecan był [...] ktoryby [...] poráził wam tego Herodá krolá wáłzego. *RejPos* 251v; *RejZwierc* 144.

porazić przez kogo, przez co (4): A gdy fię woyská ftoczyły/ poráziłi Atheńscy przez krola Alcybiádá Lácedemony *BielKron* 121; czeładź v Syewiorá przez opilstwo ich poráżono *BielKron* 388. Cf »porazić przez miecz«, »przez [czyj] sprawę porazić«.

porazić kim, czym (40): Wízakże fię im s tego potym wyłomili/ gdy Witenen ich Kfiáżę Rufaki poráził chytrościá y zmocnił fię nád nimi *BielKron* 436v, 117, 120v, 124, 243, 300 (10); *OrzQuin* Rv; Scipio/ co lepfze męże ná przodku y s tyłu poštáwił [...] poráził thym obyczáiem Hášdrubalá ludem przednieyfiżym *BielSpr* 40, 41v, 52v; *HistHel* D; więcey ie [Węgrów] fortelem y infzemi pogodámi/ nižli mieczem ábo mocá poráził [Turek]. *ModrzBaz* 114, 127v; Piotr Száfrániec Podkomorzy Krákówki trzeci raz Krzyżakow zašádká poráził *StryjKron* 537; *KochTarn* 74; *KlonWor* 17. Cf »małym ludem porazić«, »porazić mieczem«, »mocá porazić«, »porazić poráżká«.

porazić gdzie [w tym: u czego (30), w czym (23), na czym (18), nad czym (7), pod czym (5), przy czym (2), między czym (1), przed czym (1), za czym (1), niedaleko czego (1)] (89): woiewodę Węgierskiego [...] miedzi gorami Ruškiemi [...] poraził y zwyciężył *MiechGlab* 15, 53 [2 r.], 67; Adad [...] poráził Mádyáncyki w kráinie Moábškiey *Leop Gen* 36/35, 2.*Reg* 11/21, 1.*Par* 18/12, 2.*Mach* 12/23; Poráził Ráfáyimity w Aftárotkámáim *BibRadz Gen* 14/5, *Gen* 14/17, *Deut* 1/44, 1.*Reg* 15/27, 2.*Reg* 8/13, *Ps* 60/2, *Judith* 14/3; Philip Oćiec Alexándrow/ v Cheroney Attyki był poráził *OrzRozm* Q3; Longinus poráził Gálliki álbo Fráncuzy nad rzeká Rodanem. *BielKron* 121; Scypio s fwyimi wiernymi towarzyfzmi poráził Hánnibálá w Afryce *BielKron* 129, 24v, 64v, 129, 130, 131 (57); Annibal Rzymiany przy rzeczce Ticinum poráził *KwiatKsiąż* N; bárzo wiele Czechow w Węgierkiey Ziemi/ przez Turká poráżono *LeovPrzep* B2; *BudBib Gen* 36/35; *WierKróc* B3; Iozue [...] zá Iordanem wiele Krolow y ludži rozmaitych poráził *ModrzBaz* 48; Náfzy poráziłi woysko Krolá Węgierkiego pod Bardiwem *StryjKron* 537, 36, 235, 265, 285, 577; Rzymianie Gáláty w Azyiey poráziłi. *KochWz* 136; *ActReg* 182; *OrzJan* 40, 87; *SkarKazSej* 685b.

W połączeniach szeregowych (11): Dobył thedy Iozue wflyftkiey ziemie [...] wflyftkie krole ich poimał/ poráził/ y pozábiał. *Leop Ios* 11/17; Tymći Krolowie Polfczy woiováli Niemce/ poráziłi Moškwę/ podbili Wołochy/ Turki y Tátary bijáli. *OrzRozm* N3; [Berengaryjus] zebrał, wielkość ludzi/

poraził Ludwiga/ poimał/ oślepił/ y władził gi s łynem iego. *BielKron* 173, 49v, 389, 408; Profligare, Porazić, Wylic ye przezcz/ potraćić. *Mącz* 130c; *RejPos* 343; *BiałKaz* L3v; *SkarŻyw* 284, 559.

W charakterystycznych połączeniach: porazić czoło, hordy, knechty, kosz (2), krainy, mężów (3), namioty, narody, oboz, poczet, straż (3), szoty, ufy (5), zagon (3), zastępy, ziemię; porazić barzo (4), nabarziej, dwakroć (5), dwa razy, kilko raz (2), kilkakroć, łącno (3), marnie (3), mężnie, na pirwszym potkaniu (2), napirwej, tym obyczajem (5), ogromnie, na ostatku, prędko, raz po raz, snadnie (3), srodze (2), bez strachu, szczęśliwie, na świtanium, trzykroć, trzy razy (2), wielekroć, za wielką trudnością, znamienicie; porazić + przydawka ilościowa (44); porazić + imię wodza (96); porazić + nazwa etniczna (138).

Zwroty: »w bitwie porazić« (2): Władisława Polkiego [...] w ostatecny bitwie przy Iezierze Varnenfkim poraził [*ultimo congressu ... occidit*] *MiechGlab* 67; W bitwie oney gdy zá náleznych wiekow Turki ná morzu porážono/ żadnego heretyká rotmiftrzá áni wodzá nie było. *SkarKazSej* 685b.

»porazić na głowę« [*szyk zmienny*] (30): Potim Bellifarius rzymianin posłany od Iulthiniana Cefarza do Afriki woýłko Wandalkie na głowę poraził [*magnas copias Vandalarum fudit*]. *MiechGlab* 49; *Leop* 1.*Mach* 8/6; Máryus muž wielkiey zacności Rzymłki/ poraził ie [*Cymbrów*] ná głowę w Niemcech nád rzeką Rodanem *BielKron* 130, 179, 428v, 429, 301, 361; Stragem dare, Na głowę porážyc. *Mącz* 92a; *BielSpr* 52v [2 r.]; A Bog też s swoiey łálki/ dopomogł był iemu. Ze go Huffem niewielkim/ ná głowę poraził *HistHel* D; *WierKróc* A3v; *SkarŻyw* 558, 559; Hetman Iulthinianá Cefarzá Totilę y Teie ostatecznych Krolow Gotłkich ná głowę poraził *StryjKron* 36, 121, 170, 195, 285, 308 (12); Polacy ná głowę Niemce porážili. *KochProp* 9; *OrzJan* 6; Węgrzy [...] Cefarzá Tureckiego ná głowę porážili *SkarKazSej* 686a; [*StryjKron* 35 (Linde)].

»porazić do gruntu, do końca, do ostatka, gruntownie« (3:2:1:1): Dawid poraził Filifityny do końca *BielKron* 70; zebrali łie nań [*na Olbrychta*] Norymberczanie/ y Brunszwickie Kłiążę Henrykus/ theż y Biłkupi porážili go do ostatek. *BielKron* 237v; Polłki krolewic/ ziednawfzy łie z brátem/ zwiodł bitwę z Cefárzem/ y poraził go do gruntu *BielKron* 305, 170v, 252, 321v; porážili gruntownie nieprzyaciela wfzyłcy *BielSpr* 17v.

»haniebnie porazić« [*szyk zmienny*] (3): [*Zyszko z chłopstwem*] Cefarzá Zygmunthá haniebnie porážili y z Cześkiami pány/ tak iż łie im żadny nie mogł oprzeć. *BielKron* 327, 258v, 355v.

»porazić lud, ludzi, [kogo] z ludem« = *populum bello superare* *Modrz* [*szyk zmienny*] (23:17:2): *Leop Iudic* 9/40, 2.*Mach* 8/30; [*Ligurius Lacedemoński*] Klędy ludzi poraził/ gonic ich nie kazał/ Mowiąc/ nie Rycerłka rzecz/ bić ktoby wciekał. *RejZwierz* 40v, 13, 28v; *BibRadz* 2.*Mach* 8/20; *ABia* [...] Poraził łnádnie Hieroboámá z wielkim ludem *BielKron* 83; Krol Bolesław przypadłfy z ludem ofkoczył ie w koło/ poraził Zbigniewow lud y fámeo poimał *BielKron* 351v, 49v, 57, 70, 126, 129 (24); *RejPos* 172v; *RejZwierz* 50v, 163, 261v; poštěpuiąc rownym ludem ále ćwiczoným/ kthemu mieýłcem łłufzným/ możefz wielki lud nieprzyacielłki porazić *BielSpr* 20v, 52v; Amáciáhu [...] poraził ludu z łynow Seirá/ dziełięć tyłięcy [*et percussit de filiis Sehir decem millia*]. *BudBib* 2.*Par* 25/11, 2.*Par* 25/13; *ModrzBaz* 48; *KochTarn* 74; *OrzJan* 73; *PowodPr* 30.

»małym (a. mniejszym) ludem, niewielą (a. trochą) ludzi, w maluczkiem (a. małym, a. nierównym) poczie, niewielkim (a. rownym) poczem, hufem niewielkim porazić« [*szyk zmienny*] (5:3:3:2:1):

Szczęfny s Pániowá [...] porażił czterzy thyfiące Turkow málým ludem *BielKron* 393; Tám w ten czas odbili wielką korzyść plonow wśelákich náfznych/ porażiwfzy czterzy á dwádzyeściá tyfiąc Thátárow trochá ludzi *BielKron* 409v, 117, 243, 403v, 442v, 460v; *RejZwierc* 265; *BielSpr* 41v; *HistHel* D; *StryjKron* 782; [Jan Tarnowski] Równym pocztem wielki lud Wołofki porażił *KochTarn* 74; *OrzJan* 40; Miltiades [...] Perfow nie wielkim pocztem fzczeńśliwie porażił *KlonWor* 17.

»porazić mieczem, przez miecz« = *ferro profligare Modrz* [szyk zmienny] (1:1): nieprzyacióły fwe gonić będziecie/ y porażicie [!] przez miecz [*Et persequemini inimicos vestros, et cadent coram vobis gladio.*] *BibRadz Lev* 26/7; *ModrzBaz* 114.

»moc [czyj] porazić« [szyk zmienny] (3): Boleław [...] porażił tám wśzytkę moc Rułką *BielKron* 348; Ian Tarnowfki piąciá Tyśięcy ludzi/ wśzytkę moc Wołofką porażił *OrzQuin* R3v; *StryjKron* 355.

»mocą porazić« = *potentia profigare Modrz* [szyk zmienny] (4): *BielKron* 113, 124; Azafz mocą Ierolimczycy porażili Sennácheribá? *RejAp* 33v; *ModrzBaz* 114.

»porazić nieprzyjaciela, (s)przeciwnika« = *hostem devincere Modrz; profligare hostem Calag* [szyk zmienny] (23:3): *BielRozm* 36; Pan fám raczy záchowác ták Krolá náfłego/ Iż on záfwdzy porażi fprzećiwniká fwego *LubPs* E4, cc; *BibRadz 1.Mach* 11/72; obá bráćia zgadzáli fie dobrze/ y fwe nieprzyaciéle porażili *BielKron* 300v, 24v, 28, 70v, 87v, 120v (12); Consternare hostes, Porażić nieprzyjaciéle. *Mqcz* 415a; *RejPos* 343; Sertorius [...] vderzył ze wśzech ftron ná nieprzyjaciéla porażił go *BielSpr* 40v, 3v, 17v, 39; ZWycięftwo otrzymawfzi/ ieslibyfmy porażiwfzi á pobiwfzi nieprzyjaciéla [*caesis fugatisque hostibus*]/ niechćieli źiemie iego pośiádadć/ tedy trzebá z nim o pokoju ftánowić *ModrzBaz* 126, 119; *Calag* 297a; *KochPs* 28.

»porazić z, za pomocą« [czyj; w tym: boż] (1) [szyk zmienny] (4:2): Kráfłus [...] porażił Sáráceny s pomocą Papięfká *BielKron* 172, 121, 182v, 191, 302v, 460v.

»porazić porażką (barzo) wielką (a. okrutną)« = *percutere plaga magna Vulg, PolAnt* (6): Porażił ie tedy Abia porażką bárzo wielką: y pádło tám ránnych z ludu Ifráelkfkiego piędziefiát tyfięcy *Leop* 2.Par 13/17; Krole kthorzy ie náiefzdźáli od kráiw źiemie/ ftárli y porażili poráfłką okrutną *Leop* 1.Mach 8/4, *Iudic* 15/8; *BibRadz Ios* 10/10; Tedy poźedł Dawid y Iunacy iego do Kiehile/ y vderzył ná Pelifztymy/ y zágnał ftátki ich/ á fámý porażił porażką wielką *BudBib 1.Reg* 23/5, 19/8.

»(za) [czyj] sprawą, przez [czyj] sprawę porazić« [szyk zmienny] (3:1): Pápiryus Ráyćá/ był mąż w Rycerfkich rzeczach biegły/ iego fpráwą Sámnity Rzymiánie porażili *BielKron* 120v, 124, 304; Bog Nábuchodonorá sługá fwoim zowie/ zá ktorego fpráwą Zydy porażił [*quo duce Iudaeos profligaverit*] *ModrzBaz* 127v.

»porazić z szkodą [= nieprzyjacielską], bez szkody [= swojej]« [szyk zmienny] (3:2): A z swo(im) nieprzyjaciélem, Gdy się stoczy stępnym bojem, Porazi ji bez wśzej szkody *BierRozm* 10; *BielKron* 153v; *StryjKron* 11; Turcy/ choć málęgo woýłká nieprzyjaciéla fwego/ bez wielkiéy y znáćnéy fzkody fwoich/ nigdy porażić nie mogá *OrzJan* 42; Podwákroć woýłko Miłtrzá Krzyzáckiego Gwałtem porażił, z fzkodą wielką iego. *KlonKr* Ev.

»porazić [kogo] aż (a. iż) (ledwo a. ledwie, a. ledwa) uciekł itp.« (21) *BibRadz 1.Mach* 11/55; Gieżá máiąc Czechy ná pomoc/ porażił brátá Sálomoná áz vćiekł ná zamek Mozon *BielKron* 301, 10v, 58v, 70, 100v, 176 (17); rzućili fie ná nie [na Rzymian] pobráli im wiele Kráin/ porażiwfzy

ie wielekroć zwłazczá Háníbał/ ták bárzo áz iuz chcieli vćiekác *BielSpr* 3v; Perfy Heráklius Cefarz poráził/ ífz ná zad mušieli *SkarŻyw* 74.

»porazić wniwecz« (1): Lefzko fzofty [...] Litwę z Iácwingámi Poráził wniwecz, y więznie wybawił *KlonKr* D3v.

»wojsko, [kogo] z wojskiem porazić« = (*magnas*) *copias fundere Miech, Mącz; percutere, exercitum Vulg, PolAnt; fundere exercitum Mącz, Modrz; occurrere agminis, percutere, sternere copias Mącz* [szyk *zmienny*] (58:3): tego nieprzyacziela fwego ktori chcział tho panftwo wziancz podemną tego mv bog niepomogl y wfiłtkom wojsko yego porazyl *LibLeg* 10/147v; *MiechGlab* 49; Dawid poráził wfiłtko wojsko [*percussisse ... exercitum*] Adárezerá Krolá Sobá *Leop* 1.Par 18/9, *Deut* 25/18, 2.Reg 5/24; *BibRadz* 2.Reg 8/9, *Ier* 37/10[9]; Alexánder wielkie wojsko Dáryufove był poráził *OrzRozm* N4; Eneás [...] zábił Turnufá/ y Kámillę krolową z wojskiem iey poráził *BielKron* 60v; Zopiryus [...] poráził ná zmowie wojsko Dáryufove. *BielKron* 116, 59v, 64, 116v, 117, 166 (22); *Mącz* 64c, 139c, 414c; *OrzQuin* Rv; Bo widził co nádzieiá zázwdy czyniá. [...] Nádzieią Dawid poráził wojská Abfáloná fyná fwego/ gdy fie był zbuntował przeciwko niemu *RejZwierc* 129, 86v, 126v, 144, 163, 265; tym obyczáiem poráził Perfkie wojsko obegnawfzy ie w koło *BielSpr* 40, 46v; *PapPan* Gg4; *ModrzBaz* 143v; Przez ciem ia wojská poráził niezwyćieżóné/ Przez ciem ia mury vbiezał niedofkoczóné. *KochPs* 24; Aod poráził wojsko Egloná. *SkarŻyw* 559 marg, 284 [2 r.]; Grekowie zfykowawfzy fie porządnie wyciągnęli do bitwy wpole/ y poráził Rułkie Wojská *StryjKron* 175, 41, 121, 129, 260, 432, 528, 537; *GórnRozm* A2v; *OrzJan* 42; *SarnStat* 1051; Kázimirz II fprawiedliwy. [...] Ruś y ich wojsko z zebránemi Pány Poráził *KlonKr* D2, Ev.

Szeregi: »porazić i gonić« = *percutere et persequi Vulg, PolAnt* (4): *Leop* *Ios* 11/8; A w nocy rozfádziwfzy fie ná vfce przeciwko nim/ on fam y fludzi iego/ poráził ie/ y gonił ie áz do Hobá *BibRadz* *Gen* 14/15; Troiánłkie wojsko poráził y gonili *BielKron* 59v, 40v.

»porazić i (a) (po)bić (się)« [szyk 7:4] (11): I ták ie poráził á pobił [*Ita percussit omnes*] że żadnego fnich żywo nieoftáwił *Leop* *Ios* 11/8, *Iudic* 9/40; *BibRadz* 2.Reg 3/24; Niektorzy z náłfzych przepráwiwfzy fie przez rzekę z rułnicámi/ bili fie fnimi y poráził ie *BielKron* 411, 43, 350, 366, 442; *RejZwierc* 163; *ModrzBaz* 126; Stániław Landłkoronłki [...] potkawfzy fie dwa kroć z Tátary poráził ich fzczeńliwie y pobił *StryjKron* 752.

»porazić i podbić« (1): ZAthym Dawid poráził Filiłtyny y podbił ie [*percussit... et humiliavit*] *BibRadz* 1.Par 18/1.

»porazić, (i, a) poimać« (14): On [*Kleomenes*] ie [*Greki*] w nocy przypadfzy poráził/ poimał *RejZwierc* 37v; *BielKron* 113, 120v, 153v, 237, 257 (8); *LeovPrzep* B2; *GórnRozm* A2v; A w Ruśi ná Wołyniu Ryśko Kierdey Mąż w woynie ćwiczony/ poráził y poimał Hetmáná *StryjKron* 577,4 385, 537. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»porazić i pomordowác« = *pugnare et percutere Vulg* (3): *Leop* *Num* 21/24; Pánowie y fzláchtá zebrawfzy fie z rofkazánia krolewłkiego/ poráził y pomordowali ich [*pospólstwa*] wiele. *BielKron* 234, 417.

»porazić i potrzeć (a. zetrzeć)« = *conterere et percutere Vulg* [szyk 1:1] (1:1): *Leop* 1.Mach 8/4; Otho [...] Węgry ktorzy Niemieckie kráiny woiováli poráził y potárł. *BielKron* 174v.

»porazić i rozbić« (1): Tatarzy nie dawłszy ym [*Ruskim wojskom*] wythchnienia, porużyli fie nanie/ także poraziwłszy y rozbiwłszy [*contritis ac diffugientibus*] Połowce *MiechGlab* 3. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»porazić i (albo) (roz)gromić« = *fundere et fugare* *Modrz* [szyk 3:3] (6): Krol [...] potkał fie napierwey z Węgry/ bo na czele łtali/ wnet ie poraził y rozgromił. *BielKron* 353v, 363v, 429; Ktoby ie [*Tatarów*] chciał gromić albo porazić/ w ten czas nalepiey trąfiąc ná ich Woyłko gdy fie w zagony rozeydą *BielSpr* 67v; *ModrzBaz* 143v; porazili ich náłzy w máłym poczcie y rozgromili *StryjKron* 782.

»porazić i rozproszyć« = *prosternere et convertere* *Miech* (7): *MiechGlab* 11; Ioáb [...] vderzył napirwey ná Syriany/ poraził ie y rośproszył. *BielKron* 70v, 179, 359v, 365 [2 r.], 389.

»uderzyć i porazić« (4): Połowce/ ná Ruskie kłiążętá vderzyli y porazili ie *BielKron* 359v, 252v, 359v; Thebani [...] włzyfcy póspolicie vderzyli ná Lácedemony y porazili ie. *BielSpr* 40.

»porazić a wygładzić« (1): zebrawłszy fie pięć krolow okolicznych/ znowili fie ná nie áby ie porazili á wygładzili precz *BielKron* 31v.

»porazić i (albo) wygnąć (a. wypędzić, a. wyrzucić« [szyk 7:1] (8): Theodatus [...] Niemce precz wypędził y poraził *BielKron* 162v; Kárzeł wielki Dezyderyuś poraził y s páństwą wyrzucił *BielKron* 168v, 159v, 179, 222, 296v, 338; Woiewodá Wołóki Multánłką ziemię zburzył/ y Rádulá [...] poimał á poraziwłszy y wygnawłszy Tureckie zaftáwy/ Cypulifę [...] Woiewodá Multánłkim wstáwił. *StryjKron* 657.

»porazić i wytracić« (1): Włfyłtek lud Ifraelfki walczy ná pokolenie Beniámin/ dla zámordowáney niewiáły/ zá trzeci kroc ie porazili/ y wytráćili co do łzczędu *Leop Iudic* 20 arg.

»porazić a (i) wziąć (a. zabrać) w niewolá« = *profligare et captivare* *Miech* (2): *MiechGlab* 66; máłe woyłko Syryifkie [...] wielkość ludu żydowłkiego poraziło/ y w niewolá zábráło. *PowodPr* 30.

»porazić i (a) zabić« (22): GOTTifredus [...] ciągnáł przeciw Klimuntowi kłiążęciu Bábilońskiemu/ ktorego poraził y zabił *BielKron* 178v, 50v, 62, 83v, 131, 158v (20); [*Dawid*] poraził á zabił onego okrutnego Goliafzá *RejPos* 213v; Krolá Portugalskiego Sebaftianá poraził y zabił *StryjKron* 11.

»porazić a (i) zwyciężyć« = *percutere et pugnare* *Vulg* [szyk 2:1] (3): *Leop* 1.Par 18/10; Cefarz Auguřtus/ Antoniego ná morzu wespół z krolowá Egypu Kleopatrá/ zwyciężył y poraził *BielKron* 273v; potiri hostium, potiri urbis, pro hostibus et urbe, Porazić/ á zwycięzić/ pod śwá moc podbić. *Mącz* 315d.

Przen (87) : *RejRozpr* K3; A ifcie towielki ryczerz kto śwá mył porazi Ktora mu dzys kęs łmakuie potym włzytko skaži *RejFóz* F2, F2 marg; *RejKup* dd6v; *LubPs* D2v; trzeciego dnia zmartwychwstał/ poraziwłszy náłze wielkie y ciężłkie nieprzyáćioły grzech/ śmierć/ piekło/ y kłiążę tego świata Dijablá. *KrowObr* 49v; *RejZwierz* 114; gniew Boży poraził Achálá dla iego grzechow. *BielKron* 88v, 171; Expugnare aurum alicui. Porazić go w pieniądzech. *Mącz* 330b; *RejAp* CC4, 157, 163, 163v; *RejPos* A4, 1, 17, 61v, 79 [2 r.], 127; Ktoby chciał liczyć ony Sámfony/ ony Alexándry/ ony Báltázary/ ony Herkulefy/ włzytko to pijaństwo á białęłowki poraziło. *RejZwierc* 62v; Pokorna modlitwá wiele porazić może. *RejZwierc* Bbbv, 79, 264v marg; *BudBib* Ps 37/14, *Zach* 10/11; Ponieważ ono człowiek był/ ktorego łzátan chytróścią śwá w śmierć wpráwił/ przetoż y ten człowiek był/ ktory łzátaná poraził. *CzechEp* 295; *WerGość* 257; Kryłtus Syn Bogá żywego [...] Kłiążę piekielne

poraził/ grzechy, y wieczną śmierć zgładził *ArtKanc* F6, D19, F9v, F17v; Ręce twe mnie działały/ zaż mnie te zaś kłają? Ną wżgardę y śmiech złoŃnym/ izaż mnie porażą? *GrabowSet* B; *LatHar* 590; *SkarKaz* 314a; Onci mnie dzień niezczęŃną poraził niebogę *PudłDydo* B3.

porazić przez co (2): *KrowObr* 45v *cf* *W przeciwstawieniu*. *Cf* »porazić przez mękę«.

porazić czym (8): *Dziewitzo* námędrńá [...] ty twą mądrością diabłys poraziła *OpecŻyw* 183v; *RejWiz* 106v; *RejAp* 163v; O święta panno wielkaż tho była wiara twoia/ á tymes słowem poraziła onę omylną wiarę oney nędzney á vpádłey *Iewy* *RejPos* 273; *SkarŻyw* 57, 397. *Cf* »porazić męką«.

W porównaniach (2): Bo tak wżytko mární świat tym łakomŃstwem kłaził/ A bárzyey niżli mieczem wżytki nas poraził. *RejWiz* 106v; wołaią poltronne głowy/ iżby sie Ńnadż mogły znaleźć thákie kłtały y takie obyczáie/ iżby bez łupu á bez płáczu á krzyku ludzi mizernych (ktore Ńnadż łámo więcey niżli nieprzyiáciel porazićby nas miáło) mogłyby być y woŃká/ mogłyby sie budować y zamki. *RejZwierc* 186.

W przeciwstawieniu: »porazić ... naprawić, ożywić« (1): Abowiem Pan Krytus przez śmierć swoię śmierć moię poraził/ á przez zmartwychwŃthánie swoie/ moie wŃprawiedliwienie náprawił/ y mnie ożywił. *KrowObr* 45v.

W charakterystycznych połączeniach: *porazić czarta* (3), *diabła* (4), *grzech* (5), *moc czarta* (diabelską) (2), *nieprzyjaciela* [= czarta], *niewierne*, *piekło*, *książę piekielne*, *piekielne siły*, *srogiego krola i poborcę*, *szatana*, *śmierć*; *porazić swą moc*, *myśl*, *wolą*; *porazić przez śmierć*; *porazić mądrością*, *mieczem*, *słowem*.

Zwroty: »porazić na czystości« = *uwieść* (1): *Puellae pudicitiam expugnare*, Porazić dzieweczkę ná yey czyŃtoŃcy/ to yełt przemówić przerádzýc. *Mącz* 330b.

»porazić na głowę« = *przewyższyc* (1): przeto fortylu przyŃtoinieŃzego niemáż ná to/ áby on towarzysza poraził ná głowę/ iáko ten/ iżby bárzyey miłował/ niż towarzysz *GórńDworz* Cc7.

»porazić męką, przez mękę« [*o Chrystusie*] [*szyk zmienny*] (2:1): A poŃtanowiŃrzy wżytko ile było potrzebá do zbáwienia tego nędznego człowieká/ poraziwŃrzy męką swoię Czártá/ Śmierć/ y Grzech/ łzedł záŃię iáko práwy zwycięscá do KroleŃtwá Ńwego *RejAp* 1v; *RejPos* [136]; *Iezu* KryŃte Pánie miły/ tyŃ wżyŃtkie piekielne siły/ przez mękę swoię poraził *ArtKanc* T12v.

»porazić nieprzyjaciela, (s)przeciwnika« [*szyk zmienny*] (10:2): Michále Święty [...] Ty nieprzyiáciele náŃze poraŃ. *KrowObr* 174; A nie więcey iedno thy dwa pláchy wzyáwŃrzy ná Ńię/ miłość ŃtháŃá ku Pánu swoiemu/ á zyczliwoŃć wierná ku bliźniemu Ńwemu/ iuż porazić moŃesz okrutnieŃŃze nieprzyiácioły Ńwoye [*tj. czarta, grzech, ciało i świat*] *RejPos* A4, A5, 9v, 87, 110v, 137 (8); *RejZwierc* 149v; [*św. Antoni*] Y zátym przykłádem Pána náŃzego poraziwŃrzy siłá iego nieprzyiáciela [*tj. czarta, nieprzyjaciela Boga*] ná puŃczy: inne ludzie przywodzić począł do [...] świętobliwego żywotá. *SkarŻyw* 57; *ArtKanc* M4v.

»śmierć (żywotem) porazić« [*szyk zmienny*] (5): *KrowObr* 45v; *Bog* mocny [...] Poraził śmierć/ złamał á zwoiował mocy piekielne *RejPos* 16v; *RejZwierc* 178; [*Chrystus*] śmierć żywotem poraził/ y ludzki naród ożywił *SkarŻyw* 397; *LatHar* 560.

Szeregi: »zwojować a porazić« (1): moŃe to káżdy rozeznáć iáki to iełt rycerz y iáki woioownik [*Pan nasz*] [...] iż bez wŃzey obrony á bez káżdey przypráwy zwoiował á poraził ono Ńrogie thyrańŃtwo narodu náŃzego *RejAp* 14.

»porazić a zwyciężyć« [szyk 1:1] (2): A wy wierni ráduycie fie iż wam tu Duch święty powieda/ iż s tym to Báránkiem namoźnieyfzym swoim wśytki mocarze świáthá thego y wśytki frogości iego zwyciężyć á márnie porazić macie. *RejAp* 145v; Vważayże tu łobie káždy krześciánłki człowiecze/ iákiego to Bogá á iákiego Krolá a opiekálniká swego małz/ który poráziwśy á zwyciężywśy wśytki nieprzyacióły twoie [...] idzye triumfuiąc *RejPos* 137.

a) Pokonać w dyskusji, udowodnić błąd (4) : Niech fie strzegá by nie vczynili dwu *Adelpha*, kthory błąd Bázilius iuz dawno poráził. *SarnUzn* F2.

porazić czym (2): Dicta alicuius repercutere, Iegóśz słowy kogo porázić/ Obrócić yego rzecz k niemu łamemu. *Mącz* 339c; A iáko tu ślyśyśz iż oni niewiernicy á oni podstępce/ którzy fie byli náładzili ná iákie podstápienie Páná tego/ gdy ie onymże rzemięłem ich porázić raczył [...]/ Piśze Ewányelista/ iż żaden nie mogł łowá przemowić. *RejPos* 227.

Zwrot: »na głowę porazić« (1): przeto Philip nie Attyki ále łámego Demofthenełá/ zdał łye łobie ná głowę porázić *OrzRozm* Q3.

a. O Bogu będącym sprawcą klęski (18) : Boże moy [...] poraziłes wśytki przeciwiájące fie mnie bez przyczyny [*percussisti omnes adversantes mihi Vulg Ps* 3/8] *TarDuch* D7v; Y będzie: że w on dzień porázi Pan od łóżyłká rzecznego áż do łtrumieniá Egipthłkiego *Leop Is* 27/12, *Ps* 3/8; *BibRadz Ps* 68/31; *BudBib Zach* 11/6.

porazić kim, czym (3): Porázi cie Pan nieprzyacióły twemi *BibRadz Deut* 28/25. Cf »porazić kleską«, »porazić mieczem«.

porazić przed kim (4): A przetoż teraz záwołaymy ku niebu/ owa łię Pán łnadź zmiłuiie nad námi/ á rozpomniawśy ná przymierze oycow náśzych porázi dziś oto to woysko przed námi. *BibRadz 1.Mach* 4/10, *2.Par* 13/15; *BudBib 2.Par* 25/8, *2.Esdr* 9/24.

Zwroty: »na głowę [przez kogo] porazić« (1): Dariuła y Perfyłskie Pany [...] Przez Alexandra wielkiego raczył pan Bog na głowę porazić *HistAlHUNG* A3v.

»porazić kleską« (1): Iozue/ nocá ciágnąc/ vderzył ná one woysłká niezliczone/ y rozgromił wśytki/ y poráził ie Pán Bog klesłką wielką. *SkarŻyw* 503.

»do końca porazić« (1): A łámci ie [*nieprzyjaciół Izraela*] Bog do końca porázi/ przed oblicznością náłzą [*Et ipse confringet eos ante faciem nostram*] *BudBib 1.Mach* 3/22.

»porazić [komu] lud« (1): Anioł boży zrołkazania bożego poráził krolewy Afyryłkemv łto/ y óm dziełziąt tyłżięczy zbroinego łvdv *SeklWyzn* 3.

»porazić mieczem« (1): Poraż ie [*wojsko narodów postronnych*] mieczem tych którzy miłuią ciebie [*Deiice illos gladio diligentium te*] *BibRadz 1.Mach* 4/33.

»porazić nieprzyjaciele« (4): Pan porázi á wywroci nieprzyiáciele łwoie/ á będzie mu poddaná wślyłtká ziemiá [*subvertat Dominus inimicos suos*] *Leop Num* 32/21; *BibRadz Ps* 83 arg; *BielKron* 89v; *BudBib 1.Mach* 3/22.

Szeregi: »rozgromić i porazić« (1): *SkarŻyw* 503 cf »porazić kleską«.

»wytracić i porazić« (1): Modli łię Bogu áby dał ráunek ludowi łwemu przeciwko łrogiem á okrutnym ich nieprzyaciółom. A iżby ie wytrácił y poráził/ iáko ony którzy przed tym powłstawáli przeciwko niemu. *BibRadz Ps* 83 arg.

b. O szkodach wyrządzonych przez opady atmosferyczne (1) : Albo nas grądy porażą/ Albo zbyt ciepła kaza KochSob 57.

2. Zabić; *interficere, percutere* Vulg, PolAnt [kogo (20), co (żywotne) (4)] (33) : Gołebie z Kanią walczyli/ Ale iey nierowni byli: Zawzdyciem ie porażiła/ Ná dzień iednego śniadála. BierEz N, N; (marg) Z przygody zábijający. (-) Ná przykład gdy by ktho iechał ná płochym koniu/ kthorego by wodzą hámować niemogł/ á dziećię by ná łonie Máthki porażił. GroicPorz mmv; zá pomocą Bogá wlflechmogącego/ porażili/ wyłzey dziewięć tyfięcy ludzi á więthszą część woyská Nikánorowego od ran zemdloną/ przymufili vćiekác. Leop 2.Mach 8/24, 2.Reg 11/24, 1.Par 11/22, 23; RejZwierz 69; BielKron 72; Mącz 147b; RejPos 2v, 175, 322v; Iudyth święta porażiła onego frogiego á mocnego Hetmána Holofernelá pofrzod woyská iego / y vcięła głowę iego RejZwierc 264; Y porażili go/ y fyny iego/ y wzytek lud iego/ álz po nim ni łzczątká nie zołtało BudBib Num 21/35, 2.Par 20/23; CzechRozm 149; Czwartą bitwę zwiodł z drugimi Krolmi ktorzy fię także łkupili mocną ręką y z wielkimi woyski/ przeciw ludu Bożemu v wody Meron. y porażił ich wielką lidźbę/ y koniom ich żyły podrzezał [!]/ á wozy ich popalił. SkarŻyw 503; OrzJan 33.

porazić czym (3): Czym innym zbroyného Goliatá Dawid nági porażił/ iedno nie tym Cynkiem/ z pięćiorgá kámieni náłtroionym? OrzQuin N2; Azafz Sámfon o ośłową czelufcią nie porażił kilká tyfięcy ludzi Filiścińfkich? RejPos 175, A4v.

W połączeniu szeregowym (1): Gierzyk Kfiążę Szwabłkie z drugimi ciągnęli zánimi [!] do Lipeny [...] vderzył nánię/ rozgromił ie porażił y potopił drugie BielKron 202.

Przen (9) : złoćiwego lámá iego złoć porázi RejPs 50; Leop 2.Par 13/20.

porazić czym (5): RejAp 163; [zły człowiek] Nieprzyiaćielá fwého/ łzczęściem pijány/ Dmuchińniem chce porázić KochPs 15. Cf Zwroty.

Zwroty: »porazić mieczem« (1): Oto słyżymy iż ie porażił then łiedzący ná koniu onym ostrym mieczem kthory pochodził z vft świętych iego RejAp 163.

»porazić śmiercią« [szyk zmienny] (2): pothomki iey porážę łmiercią [...] dam káżdemu z was według vczyńkow wálznych. RejAp 31, 31.

Szeregi: »porazić a pobić« (1): łłtąpię ná zyemię ábych porážił á pobił ty wzytki pirworodnięta RejPos 158v.

»porazić i zabić« (1): białá głowá łpuściłá nań [na Abimelecha] włomek kámieniá z muru/ y porážiła a zabiła ij [interfecit eum] Leop 2.Reg 11/21.

a) O śmierci spowodowanej przez siły natury (1) : á potom ią [szarańczę] mroz álbo y ine powietrze powárzy á porázi. RejAp 78v.

3. Zadać cios, uderzyć, *conculcare* HistAl, *defigere* Mącz; *percutere* PolAnt [kogo] (13) :

porazić czym (2): Mącz 126d; mnieby łie ták zdáło: Kulą porázić/ ázby mu wełbie zágrzmiáło. W ten czas go możelz drzewem z koniá łtraćić łnádnie/ Dopięróz głowę vtńielz mieczem/ kiedy łpádnie. WyprPl C3v.

Zwrot: »porazić o ziemię« (1): Defigere aliquem colaphis in terram, Porážyc kogo pyęścią o ziemię. Mącz 126d.

Przen (11) : Ach miła śmierci! cóż ci po tej srogości [...] Bo żadna srogość tak można nie była, By gdy Laskiemu co w czym przekazała, A snać i tyś go z tyłu poraziła *RejLas w. 20; RejKup f6; HistAl Cv*; czyńcie pokutę á krzćicie fie/ by was gniew Boży nieporaził *BielKron 214; BudBib Is 57/17*.

porazić przez co (1): A poraś przez me omylne wárgi/ ták łługę iáko y páná *BudBib Judith 9/10*.

porazić czym (2): oto iá porażę włytkę gránicę twoię żábámi. *BudBib Ex 8/2*; Dałeś nam to znác/ iákoś ielt łtráfzliwy/ Náwroć fię do nas/ Oycze dobrotliwy/ A všmierz gniew fıwoy/ coś nas nim poraził *GrabowSet E3v*.

a) Przestraszyć (3) :

Szeregi: »ogromić, porazić« (1): A moc fıwoię Chryłtus ná podpárcie obecności fıwey w Sákrámencie tákim cudem pokazál: gdy go iáko Páwłá S: ogromił/ poraził/ y mył iego zmiękczył. *SkarŻyw 168*.

»skazić i porazić« (1): co zá síłá [...] któraby rzecz ták hániebná/ y ták rzeczy poftáwá łtráfzna/ nie fkáziłá y nieporaziłá? *OrzJan 135*.

»zastraszyć i porazić« (1): ielli mie Sędzia ten moy pod ořobá chlebá záłtráfzył y poraził: á coř gdy iáwnie mię łádzic pozwánego do łtráfzliwey łtolice fıwey / będzie? *SkarŻyw 165*.

4. Zniszczyć [co] (1) : przyłzli ci nápiřani ná imię zá czáfu Iechezkiiahuá krolá Iehudřkie⁸⁰/ y porázili namioty ich/ y miełzkánia [*percusserunt tabernacula, et habitacula et interfecerunt eos*]/ ktore tám nálezli *BudBib 1.Par 4/41*.

Synonimy: **1.** pobić, pogromić, pokonać, potrzeć, rozbić, rozgromić, zwyciężyć. **2.** pobić, pogubić, pomordować, potłuc, zamordować.

Formacje współrdzenne cf RAZIĆ.

Cf PORAŻENIE, PORAŻONY